

Збалансований набір фінансових інструментів стимулювання розвитку окремої територіальної громади забезпечить досягнення не тільки реалізації високотехнологічних проектів, що здатні за короткий час принести очікуваний ефект у соціальній, економічній та екологічній сферах.

Список використаних джерел:

1. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні : аналіт. доп. / С. О. Біла, О. В. Шевченко, М. О. Кушнір, В. І. Жук [та ін.]. К. : НІСД, 2013. 88 с.
2. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України : монографія / за заг. ред. Л. Л. Тарангул ; Нац. унів-т ДПС України. Ірпінь, К.: Фенікс, 2012. 532 с.
3. Боронос В. Г., Карпенко І. В., Леус Д. В. Фінансові інструменти регулювання процесу реалізації екологічної політики розвитку регіону. *Механізм регулювання економіки*. 2012. № 4. С. 139-146.
4. Федюк В. Вплив інвестиційної політики на місцевий економічний розвиток. *Місцевий економічний розвиток : зб. матеріалів VIII Укр. муніцип. форуму* (12 лип. 2012 р.). Ялта, 2012. С. 23-29.
5. Мунько А. Регіональні фонди розвитку як складова системи управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1. С. 150-156.

Присяжнюк Наталія Петрівна

Начальник планово-фінансового відділу – головний бухгалтер
Господарського суду Хмельницької області
buh@km.arbitr.gov.ua

ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗАКУПІВЛІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Одним з основних завдань розпорядників бюджетних коштів є ефективне витрачання таких коштів за одночасного забезпечення потреби в них для повноцінного виконання ними своїх функцій і обов'язків.

Правове регулювання роботи системи публічних закупівель здійснюється за допомогою сукупності нормативноправових документів, а саме: Закону України «Про публічні закупівлі» № 922-VIII від 25.12.2015 р.; наказу ДП «Зовнішторгвидав України» №35 від 13.04.2016 «Про затвердження Порядку здійснення допорогових закупівель»; наказів Міністерства економічного розвитку та торгівлі України (МЕРТУ); постанов Кабінету Міністрів України.

Дослідженню теоретично-правових та методологічних проблем системи державних закупівель присвячено праці В.В. Смирчинського, Н.Б. Ткаченко, О.П. Шатковського. Корупційні ризики системи публічних закупівель проаналізовано в роботах О. С. Мельникова, О.В. Іванова, М. В. Голованенко. Разом із цим, потребує подальшого суттєвого опрацювання ціла низка теоретичних і прикладних аспектів, перш за все питання використання системного аналізу та процесного підходу для вдосконалення процедур публічних закупівель.

ProZorro – інформаційно-телекомунікаційна система, що забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією і документами в електронному вигляді, до складу якої входять веб-портал Уповноваженого органу, авторизовані електронні майданчики, між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами [1].

До основних цілей реформи системи державних закупівель слід віднести:

- викорінення і системне запобігання корупції;
- прозорість державних закупівель;
- неприпустимість дискримінації та об'єктивна оцінка тендерних заявок;
- простоту і легкість застосування процедур;
- перехід на електронний документообіг;
- повну звітність і аналіз всіх державних закупівель.

Вищеназвані цілі обумовлюють переваги даної системи у порівнянні зі старою, паперовою системою державних закупівель [2]. Однак попри усі переваги система має ряд проблем та ризиків, що сприяє зниженню її

ефективності. Так, середня кількість пропозицій на одні торги у квітні 2018 року в порівнянні з квітнем 2016 знизилась – з 2,96 до 2,34 [2]. Це може свідчити про існування проблеми довіри учасників до системи електронних закупівель ProZorro, що, в свою чергу, може бути визвано низкою чинників, для аналізу яких застосуємо діаграму Ісікави (cause-effect diagram, fishbone diagram) – графічний інструмент, що дозволяє наочно і систематизовано аналізувати взаємозв'язки наслідків і причин, які породжують ці наслідки або впливають на них [3]. Дана техніка допомагає структурувати процес і ідентифікувати проблему, виявити причини її виникнення, а також ключові фактори.

Одним з найбільш значущих чинників серед проаналізованих є корупційна складова. Корупційні ризики можуть виникати на різних етапах здійснення державних закупівель, починаючи з формування потреби й предмету закупівлі, до укладання договору та розрахунків з постачальником за виконаний договір [2].

Зниження корупційних ризиків визначалося головною метою реформування системи публічних закупівель, оскільки саме корупція перешкоджає економічному розвитку та загрожує належному і ефективному функціонуванню країн, має негативні фінансові наслідки для суспільства, бізнесу та некомерційних організацій. Під корупцією слід розуміти використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди. Корупційний ризик в сфері публічних закупівель можна розглядати як ймовірність того, що відбудеться подія корупційного вчинку, яка негативно вплине на досягнення визначених цілей та завдань публічних закупівель. Корупційні діяння в системі публічних закупівель призводять до значних збитків держави і суспільства, які умовно можна розділити на фінансові та репутаційні втрати. Фінансові втрати пов'язані з укладенням угод на не вигідних для держави і суспільства фінансових умовах, заниженням або завищенням обсягів постачання, укладенням договорів з порушенням технічних вимог. Репутаційні втрати пов'язані з погіршенням інвестиційного клімату в країні, втратою довіри з боку громадян до державних структур і держави в

цілому, послабленням економічної і фінансової систем країни, порушенням принципів вільної конкуренції.

Онлайн система державних закупівель «Prozorro» розпочала свою роботу у лютому 2015 р. і на сьогодні нею скористалися більше ніж 1,8 тис. організаторів. Зокрема, найбільшу кількість електронних тендерів провели Київська міська державна адміністрація, Міністерство інфраструктури України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України та інші. Найдорожчими були тендери Міністерства Оборони України. Згідно з даними економія державних коштів становить більше ніж 400 млн грн, і ця цифра постійно зростає. Також, завдяки автоматизації усіх необхідних дій та стандартизації документів, значно зменшуються й часові витрати. Використання онлайн системи при здійсненні державних закупівель значно підвищує відкритість та прозорість цієї процедури. Зокрема, при проведенні електронних державних закупівель відбувається завантаження електронного формату всіх документів. Будь-хто може ознайомитися з будь-якою закупівлею. Прогресивним кроком на шляху до підвищення прозорості електронних державних закупівель є система відкритого моніторингу.

Для бізнесу стали доступними державні тендери, які раніше були задоволенням для обмеженого кола підприємств, здебільшого пов'язаних з чиновниками. Наразі малий та середній бізнес отримав змогу вийти на новий рівень та поборотися за обслуговування державного сектору. За рахунок відкритості процесу закупівель наразі рівень корупції в державі знижується.

ProZorro, що означає «прозора» на українській мові, має певні атрибути, що робить проект новизною у світі закупівель. По-перше, все відкрито. Вся інформація, пов'язана з тендерним процесом, включаючи пропозиції постачальників, доступна і підлягає моніторингу. Система базується на open-source, і всі дані структуровані відповідно до OCDS (Open Procurement Data Standard) що робить можливим порівняння та аналіз даних між країнами.

По-друге, ProZorro - це система «електронних закупівель» із «гібридною моделлю», тобто інформація зберігається в одній центральній базі даних, однак постачальники та договірні органи можуть отримати доступ до даних з різних платформ, вибираючи той, який найкраще відповідає їх потребам. Використовуючи API, ці інтерфейси підключаються до центральної бази даних, щоб вся інформація була синхронізована на всіх платформах.

Для більш ефективної боротьби з наявними проблемами необхідно втілити наступні рекомендації:

1. Вирішити блок питань з правовим забезпеченням невідворотності покарання: попри прийняття важливих законів, активність громадянського суспільства на наявність інструментів, за допомогою яких можна віднайти докази про неефективне використання бюджетних коштів, а то й взагалі – зловживань, судова система вкрай неефективна.

2. Варто усунути низку недоліків діючого законодавства щодо закупівель й закрити «прогалини» закупівельних процесів, а саме: - урегулювати процедури з додатковими угодами. Відповідно до пункту 2 статті 36 Закону України «Про публічні закупівлі», цінова пропозиція, що перемогла у тендері може збільшуватись за додатковою угодою на 10%. Проте, відсутня інформація щодо того, скільки разів ця угода може бути підписана, що призводить як до штучного підняття ціни в рази підписанням декількох додаткових угод підряд, так і до відміни закупівлі через незадовільні умови договору, внаслідок чого замовник вимушений знову проводити тендер.

3. Згідно даних публічного модуля аналітики, від 10% до 15% всіх оголошених закупівель, залежно від сфери, скасовуються. Щоб зменшити кількість відмінених закупівель варто розробити стандартні тендерні регламенти (документацію), стандартні вимоги відповідно до кількісних, якісних характеристик предмету закупівлі, чітких кваліфікаційних критеріїв та інших вимог до учасників (що унеможливить безпідставну дискваліфікацію учасників), розробити базу типових специфікацій груп товарів та базу потенційних постачальників.

4. Низка тендерів скасовується по причині технічної помилки при створенні тендерної документації, що пов'язано з низькою кваліфікацією закупівельників. Цю проблему варто вирішувати на мікрорівні, а саме:

- встановити правила для налагодження співпраці між структурними підрозділами установи;
- проводити додаткове навчання співробітників;
- створити єдину закупівельну програму, в якій буде чітко регламентовано закупівельний процес;
- впровадити заходи матеріального та нематеріального заохочення.

5. Недобросовісні замовники навмисно створюють тендерну пропозицію з певними характеристиками товарів і послуг, які були б вигідними конкретному постачальнику. Розповсюдженими є і такі порушення, як можливе уникнення процедури торгів, завищені вимоги в тендерній документації, які прописані під певного учасника, безпідставна дискваліфікація учасника, змова між учасниками закупівлями, можливе дроблення тендерів до надпорогів.

Список використаних джерел:

1. Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 N 922-VIII
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

2. Шмаль Л. Сінгапурська модель протидії корупції: досвід для України *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. №2. 2015. С. 110-118.

3. Жовтницька Н. Тендерний комітет: створення та функції. *Баланс бюджет*. №8-1. 2019.